

Europska strategija očuvanja biljaka

usvojena na 3. konferenciji **Planta Europa**
(23-24 lipanj 2001, Průhonice, Republika Češka)
u suradnji Vijeća Europe i organizacije **Planta Europa**

Prijevod na hrvatski jezik u sklopu provedbe projekta
«Područja značajna za floru - Hrvatska»

temeljem ugovorne suradnje

Plantlife International & Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu
(Ug. ur. br. 3804-201-06-166, od 18.07.2006.)

Prijevod i komentari

Toni Nikolić doc.dr.

Botanički zavod, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Marulićev trg 9a, 10000 Zagreb
tel. 01/4844 001, fax 01/4844 001, e-mail: toni@botanic.hr; <http://hirc.botanic.hr>

Kolovoz 2006., Zagreb

Sadržaj

Predgovor	3
Uvod	3
Izvorna poglavlja	5
Zahvale	5
Poruke potpore strategiji	5
Europska strategija očuvanja biljaka	7
Imperativi u zaštiti biljaka	8
1. Razumijevanje i dokumentiranje raznolikosti biljaka	10
2. Očuvanje raznolikosti biljaka.....	13
<i>Obnova ugroženih svojti</i>	13
<i>Obrnuti utjecaj intenzivne poljoprivrede i šumarstva</i>	14
<i>Spriječiti uništavanje staništa i osigurati odgovarajuće upravljanje</i>	17
<i>Adresirati zagađenje okoliša, uključujući i onečišćenje voda</i>	19
<i>Boriti se protiv ekološkog ugrožavanja uzrokovanog ne-nativnim invazivnim svojtima</i>	20
3. Održiva uporaba raznolikosti biljaka	21
4. Promoviranje obrazovanja i podizanje svijesnosti o raznolikosti biljaka.....	22
5. Gradnja kapaciteta za očuvanje raznolikosti biljaka	24
Prilozi	27
Prilog 1. Politički i zakonski okviri u zaštiti biljaka.....	27
<i>Globalna razina</i>	27
<i>Europska razina</i>	27
Prilog 2. Radni principi Planta Europa	28
Prilog 3. Tumač kratica	29

Predgovor

U okviru djelatnosti organizacije Planta Europa (<http://www.plantaeuropa.org/>) i mreže ustanova suradnica u Europi¹, te provedbe programa Područja značajna za floru u jugoistočnoj Europi, započet je projekt «Područja značajna za floru - Hrvatska» (ur. br. 3804-201-06-166, 18.07.2006). U sklopu trogodišnje provedbe ovoga projekta, jedan od niza zadataka je i prijevod Europske strategije očuvanja biljaka koji je pred Vama, kao pripremnog materijala za eventualno donošenje nacionalne strategije očuvanja biljaka.

Uvod

U svrhu što učinkovitije provedbe **Konvencije o bioraznolikosti**² (u daljnjem tekstu CBD), razvijen je niz pod-dokumenata s ciljem što praktičnije razrade pojedinih njezinih dijelova. Sukladno tome, donešena je **Globalna strategija očuvanja biljaka**³ (u daljnjem tekstu GSPC) kao Odluka br VI/9 na konferenciji Stranaka konvencije⁴ (u daljnjem tekstu COP) 19. travnja 2002 (Hague, Nizozemska).

Općenita i globalna, doživjela je manje preinake, uglavnom nadopune, kao rezultat njezinog prilagođavanja posebnostima pojedinih kontinenata i zajednica zemalja u kojima je uložena napor u njezinoj provedbi. Tako nastaje i **Europska strategija očuvanja biljaka**⁵ (u daljnjem tekstu EPCS) koja je usvojena na 3. Konferenciji Planta Europa (23-24 June 2001, Průhonice, Republika Češka) kao rezultat zajedničkih djelatnosti Vijeće Europe i organizacije Planta Europa. Pojedine zemlje dodatno razrađuju Europsku strategiju i donose vlastite, nacionalne strategije, kao operativne dokumente, kojima zemlje ispunjavaju preuzete obveze prema CBD-u, no što je i značajnije – kao konkretne akcijske planove očuvanja nacionalne florističke raznolikosti.

Republika Hrvatska, kao potpisnica CBD-a i aktivna sudionica COP-ova, automatizmom preuzima i obveze proizišle iz Globalne strategije očuvanja biljaka, geografskim položajem i dodatne pojedinosti koje proizlaze iz Europske strategije, no Hrvatska, strategiju očuvanja nacionalne flore nije donijela.

U okviru projekta «Planta Europa mreža područja značajnih za biljke – program za jugoistočnu Europu»⁶ i podprojekta «Očuvanje područja značajnih za floru Hrvatske 2006-2007»⁷ temeljem ugovora između Plantlife International i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (od 11. srpnja 2006, ur. br. 3804-201-06-133) inicirana je, između ostalog, ideja prevođenja Europske strategije s engleskog jezika na Hrvatski, objavljivanje prijevoda na web stranicama Hrvatskog botaničkog društva (HBoD), a kao osnove za moguć razvoj nacionalne strategije.

Na temelju prijevoda Europske strategije, IPA nacionalni tim priredio bi prijedlog Nacionalne strategije, pripremio i proveo široku raspravu, te potom u okviru djelatnosti Hrvatskog botaničkog društva (HBoD) i službeno usvojio. Nacionalna strategija očuvanja biljaka potom bi služila kao konkretni okvir provedbe očuvanja raznolikosti flore (i staništa) na području Hrvatske, za vladine institucije, javne ustanove, nevladine udruge, stručne i znanstvene institucije i druge dionike.

Hrvatsko botaničko društvo na taj način ostvaruje neke od značajnijih postavki iz svojega Statuta (vidi <http://hirc.botanic.hr/HBoD/HBoD-statut.htm>) i obavlja djelatnost krovne botaničke organizacije u zemlji. Bez obzira što su danas (rujan 2006) ciljevi zacrtani u GPCS za realizaciju do 2010 godinu, te ciljevi EPCS zacrtani za realizaciju do 2007 godine, s nacionalnog aspekta nerealni, Hrvatska treba svoju strategiju prilagođenu nacionalnom stanju, uvjetima i vlastitom vremenskom okviru.

¹ op. prev.: u nas Botanički zavod, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

² eng. Convention on Biological Diversity

³ eng. The Global Strategy for Plant Conservation

⁴ eng. Conference of the Parties

⁵ eng. European Plant Conservation Strategy

⁶ eng. The Planta Europa Network and the Important Plant Areas (IPA) programme in South Eastern Europe

⁷ eng. Conservation of Important Plant Areas in Croatia 2006 – 2008

Iako prijevod nije profesionalan, nije ispuštena niti jedna informacija. Kada je to bilo potrebno, korišten je i slobodan prijevod uz upotrebu većeg broja pomoćnih termina kojih nema u originalu, kako ne bi izmakao stručni smisao. Termin «plant» vrlo čest u izvorniku, ponekada je preveden kao «biljka» (dakle doslovno, iako se uglavnom misli, uz vaskularnu floru, i na alge i gljive, bez obzira što ove taskonomske skupine pripadaju različitim carstvima), a ponekada kao «flora», sukladno kontekstu.

Neka početna, uvodna poglavlja i podpoglavlja, čije je značenje vezano samo uz tehnički dio originalne publikacije, te ne utječu ni na koji način na razumijevanje Strategije, nisu prevedeni, već su dani u originalu (npr. zahvale).

U originalnom tekstu, kao i u ovom prijevodu u uporabi su mnoge kratice. Iako su brojne i uglavnom naporene za praćenje, ipak skraćuju tekst i nemogu se izbjeći, pa se čitalac upućuje na tumač kratica koji je dan na kraju teksta, sukladno originalu (Prilog 3). Nazivi pojedinih konvencija, akata, zakonskih odredbi i dr., a u čiji prijevod nisam bio siguran ili je i original značajan, indeksirani su brojevima i na dnu stranice dani u originalu.

Obzirom da je Europska strategija otisnuta 2002. godine, na pojedine godine koje su već iza nas, se referira kao da dolaze u budućnosti – prijevod u ovom smislu nije mijenjan, pa to treba imati u vidu.

Hrvatski jezik nije lektoriran, a tekst nije prošao vanjsku korekturu. Molim čitaocima da uvažavaju ove i druge opaske.

Toni Nikolić doc.dr.
Kolovoz 2006

Izvorna poglavlja

Zahvale

Nije prevedeno. Izvorni tekst:

This joint Council of Europe and Planta Europa European Plant Conservation Strategy was developed at the third Planta Europa conference for the conservation of wild plants held 23-28 June 2001 in Pruo honice in the Czech Republic. Special thanks go to the facilitators at this conference: Christoph Imboden (chief facilitator), Colin Bibby, Anne Harley, Martin Harper, Mira Mileva, Anna Kalinowska, Elizabeth Radford, Johan Samuelsson, Susanne Schmitt, Michael Scott, Bert van den Wollenberg; and to all 159 delegates from 38 countries who participated in developing the Strategy. The Strategy was edited by Jane Smart, Christoph Imboden, Martin Harper and Elizabeth Radford. Hugh Syngé prepared the long term European action points. Further editing took place by an editing committee including Eladio Fernandez-Galiano, Jan-Willem Snee, Adrian Darby and Tessa Hetherington. The Strategy is based upon contributions from the delegates at the third Planta Europa conference, the European expert meeting in preparation for SBSTTA/VII, the Standing Committee of the Bern Convention and various European conservation organisations consulted following the conference. The Planta Europa Network and Plantlife wishes to acknowledge the financial and/or technical support of the following organisations: the Agency for Nature Conservation and Landscape Protection of the Czech Republic (AOPK C. R), BirdLife International, the Bulgarian Swiss Biodiversity Programme, the Council of Europe, the Czech Ministry for the Environment, the Department of Environment, Food and Rural Affairs DEFRA (UK)*, English Nature, Euro+Med Plantbase, the Finnish Environment Ministry, Species Survival Commission of the World Conservation Union (IUCN), the Ministry of Agriculture, Nature Management and Fisheries, Department of Nature Management (the Netherlands), Plantlife, the Royal Academy of Agriculture and Forestry, Sweden, the Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), Scottish Natural Heritage, and the Swedish Species Information Unit at the Swedish University of Agricultural Sciences.

Comments on this Strategy should be forwarded to: Elizabeth Radford, Planta Europa Secretariat Plantlife, 21 Elizabeth Street, London SW1W 9RP, United Kingdom Tel. +44 20 7808 0106 Fax +44 20 7730 8377 E-mail liz.radford@plantlife.org.uk

Planta Europa

Planta Europa is a developing network of organisations (government and non-government) working for plant conservation in Europe. The ultimate mission of this network is to conserve European wild plants, both higher and lower, and their habitats. Plantlife International hosts the Planta Europa Secretariat. Website: www.plantaeuropa.org

Council of Europe

The Council of Europe is an intergovernmental organisation which aims:

- to protect human rights, pluralist democracy and the rule of law;
- to promote awareness and encourage the development of Europe's cultural identity and diversity;
- to seek solutions to problems facing European society (discrimination against minorities, xenophobia, intolerance, environmental protection, human cloning, AIDS, drugs, organised crime etc.);
- to help consolidate democratic stability in Europe by backing political, legislative and constitutional reform.

Any European state can become a member of the Council of Europe provided it accepts the principle of the rule of law and guarantees human rights and fundamental freedoms to everyone under its jurisdiction. Website: www.coe.int

Poruke potpore strategiji

Nije prevedeno. Izvorni tekst

The Conference of the Parties, at its sixth meeting, will consider the establishment of a global strategy for plant conservation (Decision V/10) to halt the current and continuing unacceptable loss of plant diversity.

The present document by Planta Europa and the Council of Europe has been developed as a contribution to, and part of, the proposed Global Strategy for Plant Conservation, submitted to COP6 (UNEP/CBD/COP/6/12/ ADD3). It was developed at the third Planta Europa European conference on the conservation of wild plants, held in June 2001 in Pruo honice, Czech Republic, and consists of long term policy directions and a set of medium term clear targets produced through a participatory process. It was refined after SBSTTA 7.

As one of the delegates at the conference I can testify that the 159 delegates from 38 European countries worked extremely hard to produce the targets.

I urge the Parties to the CBD at COP 6 to note that the targets produced are clear, realistic and measurable, and that they have been assigned a Planta Europa partner who has pledged to lead their implementation. The intention is that the Strategy would be implemented through, and avoid duplication with, existing initiatives.

I thus commend to COP 6 the European Plant Conservation Strategy.

Dr Jan Plesnik, Chairman of SBSTTA, Advisor to the Planta Europa Network and Deputy Director, Agency for Nature Conservation and Landscape Protection of the Czech Republic, Prague.

Joining forces for plant protection

Where have all the flowers gone? In the last decades the intensification of agriculture, the spread of cities and the deep change of natural habitats have taken a heavy toll on European flora. We have lost much of the variety and colour of the countryside and many plants of our continent have become threatened with extinction. The Council of Europe reacted to the loss of plant biological diversity in the late seventies, when it adopted the Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern Convention) that at present binds thirty-nine European states and the European Community. The Convention has become a European forum for discussion of plant conservation problems at the intergovernmental level, and a framework for positive action. Yet governments alone cannot do the immense and noble task to care for European flora: botanic gardens, scientific institutions, non-governmental organisations and other interested actors, such as foresters and farmers, need also to be involved if these efforts are to succeed. That is why the Council of Europe united forces with Planta Europa, to jointly produce this very comprehensive "European Plant Conservation Strategy" aiming to stop any further loss of plant diversity in Europe. This strategy is part of a much more ambitious initiative at world level under the Convention on Biological Diversity and I invite all governments and interested organisations to follow the recommendations of the Standing Committee of the Bern Convention, support this strategy and implement it at the national and European level. European plants need many friends and the moment has come to join forces and coordinate the action of all around this Strategy.

Mr Bendik Rugaas, Director General, Directorate of Education, Culture and Heritage, Youth and Sport, Council of Europe

What you have in your hands today is the beginning of a tremendous partnership between the Planta Europa Network and the Council of Europe. It is a strategic response to the diminishing wild plant diversity in Europe; a framework for activities to halt and eventually reverse this decline.

The challenge we face to halt the destruction of European plant diversity is huge, as huge today as it was seven years ago, when a group of organisations and individuals came together to form the Planta Europa Network. I am proud to say that the Network has grown and risen to this challenge. This Strategy is testament to the commitment and willingness of European conservationists to actively support Planta Europa and to work together to see its mission become reality. Now with the establishment of the Planta Europa Secretariat, the Important Plant Areas programme and the launch of official membership it is evident that Planta Europa is going from strength to strength. We are still however, near the beginning of our journey to safeguard the wild plants of Europe. This Strategy gives us a clear route to follow through the difficult territory ahead. The next step for Planta Europa, with the help of the governments of the Council of Europe, is to start to implement the Strategy and deliver some of the major tasks. If the spirit of the third Planta Europa Conference continues into our plant conservation work, I am sure that by our next conference in Valencia in 2004 there will be further significant progress to report.

Dr Torleif Ingelög, President of Planta Europa, Director, Swedish Species Information Unit

Paraphrasing the great Spanish poet Antonio Machado: "There is no path. One makes one's path while walking."

The targets in the European Plant Conservation Strategy are clear and realistic, and they will clearly support current efforts at the national level to conserve all wild plants (both higher and lower) and their habitats. In combination with national efforts, implementation of this Strategy will provide a significant contribution to the vast effort needed at a global level to halt the destruction of plant diversity. As European representative of CITES, I would like to encourage European countries to walk together and pave our own path at regional level to contribute with our commitment and co-operation to a Global Strategy for Plant Conservation.

Prof Dr Margarita Clemente, European Representative, CITES Plants Committee

Europska strategija očuvanja biljaka

Vizija: Svijet u kojem je raznolikost biljaka cijeni – sada i u budućnosti

Svrha: Zaustaviti gubitak raznolikosti biljaka u Europi

Europska strategija očuvanja biljaka je rezultat zajedničke inicijative Vijeća Europe i Planta Europa. Prepoznata je kao prilog Globalnoj strategiji očuvanja biljaka usvojenom od strane CBD-a (Odluka VI/9).

Globalna je strategija razvijena kako bi pružila okvir za aktivnosti očuvanja kako na globalnoj tako i na regionalnoj i nacionalnoj razini. I globalna i Europska strategija prepoznaju pet glavnih svrha (predmeta)⁸: (1) razumijevanje i dokumentiranje raznolikosti biljaka, (2) zaštitu raznolikosti biljaka, (3) održivu upotrebu raznolikosti biljaka, (4) promoviranje obrazovanja i podizanje razine svijesti o raznolikosti biljaka, te (5) gradnja kapaciteta za očuvanje raznolikosti biljaka.

Djelomično kao odgovor na odluku CBD-a da će razmotriti razvoj Globalne strategije očuvanja biljaka (UNEP/CBD/COP/V/10), Planta Europa je s Vijećem Europe posvetila 3. konferenciju Planta Europa (23-24 June 2001, Průhonice, Republika Češka) razvoju strategije očuvanja biljaka za europsko područje.

Delegati iz 38 europskih zemalja razvili su ciljeve na konferenciji, a koje bi Planta Europa trebala ostvariti do 2007. godine. Ciljevi su jasni, realni i mjerljivi, te su u svakom pojedinačnom slučaju određeni partneri Planta Europa koji trebaju preuzeti vodeću ulogu u ostvarivanju. Ostale su organizacije dobrodošle, mogu se pridružiti i pomoći u ostvarivanju ovih izazovnih ciljeva.

Strategija također sadrži dugotrajnu politiku komplementarnu ciljevima organizacije Planta Europa. Dok su mnogi od ciljeva okrenuti aktivnostima NVO-a i tehničkim ustanovama, dugoročna politika je uglavnom usmjerena na europske vlade.

Definirani su vizija i svrha:

Vizija: Svijet u kojem se raznolikost biljaka cijeni – sada i u budućnosti

Svrha : Zaustaviti gubitak raznolikosti biljaka u Europi

Od Konferencije Planta Europa, Europska strategija prolazi kroz velike konzultacije: ciljevi su poboljšani, a nove su partner institucije iskazale volju da pomognu u provedbi. Prije službenog prepoznavanja od strane CBD-a na COP 6, radna verzija Strategije bila je podnešena na čitanje na SBSTTA CBD-a tijekom studenog 2001. godine (UNEP/CBD/SBSTTA/7/10/INF), gdje je dobro primljena i prepoznata kao vrijedan prilog Globalnoj strategiji očuvanja biljaka.

Europska je strategija očuvanja biljaka također podnešena i povjerenstvu Bernske konvencije u studenom 2001. Povjerenstvo je također prepoznalo da je vrijedan prilog Globalnoj strategiji, te je članicama konvencijeporučilo (Preporuka br. 87, 2001): «Europsku strategiju, onako kako je prezentirana na SBSTTA 7, preuzeti i primjeniti ili pojačati, kako god je prikladno, u nacionalne strategije očuvanja biljaka ili ih uklopiti kao integralni dio u nacionalne strategije očuvanja bioraznolikosti».

Europska je strategija razmotrena na drugoj međuvladinoj konferenciji «Bioraznolikost Europe» (Budapest, veljača 2002) gdje je priznata kao «dobar primjer provedbe aktivnosti CBD-a, osobito Globalne strategije, na regionalnom nivou».

Ciljevi Globalne strategije očuvanja biljaka, usvojeni na COP 6, uključeni su unutar ovog dokumenta, paralelno s europskim ciljevima.

⁸ eng. objectives, op. kako se u tekstu koristi i termin «targets», dakle ciljevi, *objectives* su prevedeni kao predmet ili svrha koja kao podjedinice sadrži konkretne ciljeve

Europska strategija očuvanja biljaka daje značajne priloge provedbi članaka 6-3, 17 i 18 CBD-a. Također doprinosi provedbi PEBLDS-a.

Europska strategija očuvanja biljaka otisnuta je kao prilog (UNEP/CBD/COP/6/INF/22) i kao dio Globalne strategije očuvanja biljaka usvojene na COP 6.

Dr Jane Smart
Izvršni direktor
Planta Europa i Platlife International

Imperativi u zaštiti biljaka

Biljke su osnova o kojoj ovisi ostala bioraznolikost. Prekrivaju površinu Zemlje u obliku finog pokrova, absorbiraju energiju sunca i podržavaju tkanje života na našoj planeti. Dodaju ljepotu krajobrazima, hrane nas, odjevaju, daju materijal za gradnju i mnoge sastojke za medicinske pripravke.

Bez autohtonih biljaka carstvo životinja bi nestalo. Sustav potpore životu na planeti može se održavati jedino zaštitom raznolikosti biljaka. Biljke su univerzalno prepoznate kao vitalni dio svjetske biološke raznolikosti i kao esencijalni izvor života za cijeli planet.

Europu nastanjuje više od 12500 vrsta vaskularne flore (kritosjemenjače, četinjače, papratnjače, i to isključujući obimnu floru Turske), 1700 vrsta mahovina, 2500 vrsta lišajeva i najmanje 8000 vrsta makro gljiva. Flora Europe jedna je od najbolje poznatih flora na svijetu, iako su i ovdje naša saznanja o ukupnoj bioraznolikosti nepotpuna. Geografija i klima Europe osigurava veliku raznolikost staništa, od vrhova planina do obalnih područja, uključujući vrstama bogate travnjake, tresetišta i šume. Središta raznolikosti biljaka u Europi uključuju planinska područja koja okružuju Sredozemlje i Crno more s florama Španjolske, Grčke, Italije, Bugarske i Turske, sadržeći i najveći dio endemičnih biljaka.

Floru Europe ljudi oblikuju tisućama godina. No, tek posljednja dva stoljeća industrijalizacije i promjena u uporabi zemljišta rezultirala su činjenicom da su europske biljke danas uključuju u najugroženije na svijetu: 21% europskih vrsta vaskularne flore se prema IUCN-u smatra ugroženim, 50% od oko 4700 europskih endemičnih vrsta vaskularne flore smatra se ugroženim od izumiranja, a 64 vrsta je već izumrlo. U nekim se europskim zemljama 2/3 svih sadržanih staništa smatra ugroženim. Dodatno, široko je nazočna genetska erozija.

Glavni uzročnici koji vode u ugrožavanje europske flore mogu se sažeti na:

- uništavanje staništa,
- promjene u uporabi zemljišta izazvane poljoprivredom i šumarstvom,
- neposredni učinci ekonomskih aktivnosti i
- unos stranih invazivnih vrsta.

Iako je Europa jedna od prvih regija svijeta koja se pozabavila zaštitom autohtone flore (Vijeće Europe objavilo je prvu svjetsku regionalnu listu ugroženih biljaka 70-tih godina 20. stoljeća), raznolikost flore nastavlja s opadanjem i njezina zaštita ne dobija pažnju kakvu zaslužuje. Obim problema prepoznat je i u tzv. «Dobrišovoj procjeni» Europske agencije za okoliš, gdje je iskazano «da će s projekcijom postojećih ekonomskih aktivnosti, gubitak bioraznolikosti rasti, a ne se stabilizirati».

Prepoznato je, također, da se biljke bile zanemarene u zaštiti prirode. Pomak u trendovima u zaštiti prema bioraznolikosti, pogotovo s isturenim konceptima CBD-a postali su vrlo blagonakloni prema biljkama. Biljke kao primarni producenti i temeljna sastavnica staništa u mnogim ekosustavima, uništavanjem staništa dolaze pod neposredni pritisak, što je postavilo pred svjetsku zajednicu veliki izazov: zaustaviti uništavanje raznolikosti biljaka.

Europa se razlikuje od ostalih regija svijeta prema stožernoj ulozi Europske unije. Što je također jedinstveno, politika o okolišu razvijana je prije na razini EU-a, pa potom na nacionalnim razinama.

Šesti akcijski program EU-a odobren od strane Ministarske konferencije EU-a iz lipnja 2001, imao je ambiciozni cilj – zaustaviti gubitak bioraznolikosti do 2010. godine. Ovaj program uključuje četiri sektorska Akcijska plana bioraznolikosti objavljena od strane Eurospke komisije u ožujku 2001; ovi akcijski planovi su obveza europske zajednice u provedbi CBD-a.

Predložena Globalna strategija očuvanja biljaka osigurava okvir koji olakšava usaglašavanje između postojećih inicijativa s ciljem očuvanja biljaka (relevantna europska zakonska regulativa dana je u Prilogu I). Unutar ovog okvira, europska dimenzija ove strategija je značajna zbog slijedećeg:

- EU je stranka CBD-a
- Vijeće Europe ima Memorandum o suradnji s CBD-om
- Bernska konvencija Vijeća Europe je pionirski akt za pregovaranje u području očuvanja prirode
- 55 država je podržalo PEBLDS
- europske vlade su ponudile oko 13% svojih teritorija za provedbu programa Natura 2000
- razvoj međunarodnih aktivnosti biti će ohrabren
- suradnja između nacionalnih i internacionalnih inicijativa u očuvanju biljaka biti će poboljšana
- Planta Europa se pojavljuje kao vitalna snaga u očuvanju biljaka unutar Europe

Ključna literatura:

- European Commission (2001) Biodiversity Actions Plans in the areas of Conservation of Natural Resources, Agriculture, Fisheries and Development and Economic Cooperation. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament
- Stanners, D. and Bordeau, P. (eds) (1995) Europe's Environment - The Dobriš Assessment. European Environment Agency, EEA Copehagen.
- Van Opstal, A.J.F.M. et al. (2000) Endemic and characteristic plant species in Europe. Part 1 Northern Europe. EC-LNV, CBS and Alterra. Landbouw, natuurbeer en visserij, Wageningen.

1. Razumijevanje i dokumentiranje raznolikosti biljaka

Ukoliko nepokolebljivo opadanje raznolikosti biljaka treba zaustaviti, potrebno je korjenito razumijeti europsku floru. Ovo mora uključiti cjelovito popisivanje i procjenu autohtonih biljaka, njihove učestalosti, te praćenje promjena u njihovoj rasprostranjenosti i statusu.

Do nedavna, glavna su nastojanja bila usmjerena na potkrijepljivanje rijetkih i ugroženih vrsta – onih vrsta ograničenog rasprostranjenja i broja jedinki. Danas, gotovo sve europske zemlje imaju nacionalne liste ugroženih vrsta. Prvi popis ugroženih svojiti Europe (IUCN SSC, 1977) koji obuhvaća samo vaskularnu floru, prolazi kroz redovite revizije svake tri godine putem projekta kojeg financira Europska Unija. Ovaj popis biljaka nužan je kako bi se pomoglo u izradi prioritetnih planova očuvanja biljaka. Slične liste također su potrebne i za lišajeve, gljive i alge (Crvena knjiga europskih mahovina objavljena je 1995).

Danas je prepoznato da je fokusiranje na najrjeđe biljke, ukazuje samo na dio opadanja bioraznolikosti. Redukcija u učestalosti i rasprostranjenosti mnogih brojnih i široko rasprostranjenih vrsta je isto tako pokazatelj ukupnog gubitka bioraznolikosti, kao i porast broja ugroženih vrsta. Ovo osobito utječe na biljke koje nastanjuju specijalizirana i ugrožena staništa kakva su npr. vrištine⁹ u sjevernoj Europi i alpski pašnjaci u središnjoj Europi.

Stoga je u proteklih 10 godina razvijen novi pristup očuvanju bioraznolikosti: identifikacija i dokumentiranje područja osobito značajnih za raznolikosti određene skupine. Organizacija Birdlife International pokrenula je ovakav program za ptice na regionalnoj i globalnoj razini, te je isti u Europi gotovo dovršen. Ovaj je rezultat od velikog značenja za planiranje očuvanja bioraznolikosti.

Na globalnoj razini ustanovljena su «središta raznolikosti biljaka» ili tzv. «hot spots». U nastojanju da se dobiju informacije na regionalnoj geografskoj razini, prikladnoj za planiranje provedbe konkretnih aktivnosti očuvanja, pokrenut je program «Područja značajna za biljke» (IPA¹⁰). Tri glavna prioriteta europskog programa IPA su: (1) odrediti, unutar svake biogeografske zone, područja najznačajnija za očuvanje biljaka (putem standardiziranih i numeričkih podataka), (2) poticati podizanje svijesti o potrebi očuvanja ovih lokaliteta i (3) poticati neposredne aktivnosti očuvanja i financiranja ovih lokaliteta.

Praćenje je nepohodno za uočavanje i razumijevanje promjena u raznolikosti biljaka. U želji da se potakne i olakša suradnja u praćenju i upotreba pokazatelja u postupcima izvještavanja o europskoj bioraznolikosti, razvijen je Europski okvir za praćenje bioraznolikosti i indikatore (EBMI-F¹¹) unutar provedbe PEBLDS-a.. Prijedlog provedbe EBMI-F-a biti će prodiskutiran na Birou PEBLDS-a na CBD COP 6.

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- široko dostupan radni popis svih poznatih biljnih vrsta, kao korak ka potpunoj svjetskoj flori;
- preliminarna procjena statusa zaštite svih poznatih biljnih vrsta, na nacionalnoj, regionalnoj i internacionalnoj razini;
- razvoj modela s protokolima za zaštitu biljaka i održivu uporabu, zasnovanih na istraživanju i praktičnim iskustvima.

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E1/ Razvijati programe za ažuriranje nacionalnih crvenih popisa vaskularnih biljaka svakih 4-6 godina i priprema nacionalnih popisa ugroženih vrsta mahovina, lišajeva i makrogljiva¹²

⁹ eng. heathlands

¹⁰ eng. Important Plant Area

¹¹ eng. European Biodiversity Monitoring and Indicator Framework

¹² eng. macrofungi; op.prev. iako nije validna taksonomska kategorija, riječ je prevedena doslovno

E2/ Podržati princip upotrebe IUCN kategorija iz 1994 za procjenu stupnja ugroženosti pojedine vrste (što ne isključuje uporabu eventualnog nacionalnog sustava)

E3/ Pokrenuti bilateralne aktivnosti između susjednih zemalja u svrhu taksonomske harmonizacije njihovih popisa i uzajamne pomoći (ukoliko je prikladno)

E4/ Osigurati vanjsku potporu za provedbu gornjih triju točaka, ukoliko je to potrebno, osobito u središnjoj i istočnoj Europi

E5/ Proizvesti izvješća zemalja potpisnica Bernske konvencije o biljkama sadržanim u Bernskoj konvenciji koje su nazočne unutar nacionalnog teritorija

E6/ Uspostaviti redovito nadgledanje¹³ statusa ugroženosti vrsta koje se nalaze u popisu Annexa II Direktive o staništima

E7/ Osigurati međunarodnu potporu za postupke identifikacije područja značajnih za floru (IPA), osobito u središnjoj i istočnoj Europi

E8/ Ohrabrivati, u svakoj zemlji, botanička udruženja ili nacionalne botaničke institute u izradi atlasa koji ukazuju na opadanja divljih vrsta, za sve vrste ili za vrste ograničenog rasprostranjenja s ciljem ukazivanja na značajne trendove

E9/ Razmotriti izradu «Ružičastih knjiga»¹⁴ koje ukazuju na idući niz vrsta koje su ispod razine neposredne ugroženosti

E10/ Pomoći tijelima koje rade na zaštiti u njihovim nastojanjima da izgrade mrežu volontera koja će pomagati u programima istraživanja i nagledanja divljih svojti

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
1.1	Radni popis svih poznatih europskih biljnih vrsta (uključujući i kriptogamne biljke i gljive) proizvesti do 2004: proizvesti prioritete popise skupina koje zahtijevaju taksonomsku reviziju	Euro-Med, ECCB, ECCF	IAL Sveučilište u Bratislavi
1.2	Europski crveni popis vaskularne flore, objavljeni revidirani popisi mahovina, preliminarni popisi za lišajevе, makrogljive i ostale odabrane skupine	IUCN ECCF ECCB	IAL Euro+Med
1.3	Isprobani i testirani priručnici o postupcima nadgledanja (za vrste i staništa) za znastvenike i amatere dostupni na webu	EEA	ECCF ECCB IAL
1.4	Završeno prvo izdanje inventarizacije europskih područja značajnih za floru (IPA)	Plantlife International	Ministarstvo poljoprivrede, upravljanje prirodom i ribarstvo, Nizozemska
1.5	Inicirati istraživanja radi procjene učinkovitosti IPA pristupa Do 2003: proizvesti IPA priručnik o procjeni i nadgledanju Do 2003: proizvesti nacionalne preglede ugroženosti IPA (s preporukama)	Plantlife International	
1.6	Podaci o svim definiranim područjima značajnim za zaštitu biljaka uključiti u Standardnu bazu nacionalno određenih područja (CDDA) ¹⁵	ETC/NPB	CoE, UNEP, WCMC
1.7	Procjena učinkovitosti «popravljenih indikatora bioraznolikosti» za održivo gospodarenje šumama u najmanje četiri biogeografske regije		
1.8	Jedinstvena web adresa i list-server za izmjenu podataka o europskim projektima izrade crvenih popisa i knjiga uspostavljen i održavan	VIM	
1.9	Popis ugroženih europskih biljnih svojti u ex situ zbirka objavljena na web-u	BGCI	Eurogard

¹³ eng. monitoring

¹⁴ eng. Pink books

¹⁵ eng. Common Database for Nationally Designated Area (CDDA)

Ključna literatura:

- European Committee for the Conservation of Bryophytes (1995) Red Data Book of European Bryophytes. ECCB, Trondheim.
- Grimitt, R.F.A. and Jones, T.A. (1989) Important Bird Areas in Europe. International Council for Bird Preservation (Text publication 9), Cambridge UK.
- IUCN SSC Threatened Plants Committee (1977) List of Rare, Threatened and Endemic Plants in Europe. Nature and Environment Series 14. Council of Europe, Strasbourg, France.
- Palmer, M. and Smart, J. (2001) Important Plant Areas in Europe. Guidelines for the selection of Important Plant Areas in Europe. Plantlife, UK.
- Walter, K.S. and Gillett, H. J. (eds.) (1998) 1997 IUCN Red List of Threatened Plants. World Conservation Union, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- WWF and IUCN (1994) Centres of plant diversity - A guide and strategy for their conservation. Vol.1 Europe, Africa, South West Asia. IUCN Publications Unit, Cambridge, UK

2. Očuvanje raznolikosti biljaka

Djelatnosti očuvanja trebaju biti usmjerene na one biljke i staništa koje zaštitu trebaju najviše. Djelatosti će uključivati mješavinu politike i zakonodavstva, kao i posebne mjere na terenu. Posebni okviri očuvanja trebaju se razviti za:

- obnovu ugroženih vrsta
- oporavljanje od utjecaja intenzivne poljoprivrede i šumarstva
- spriječavanje uništavanje staništa osiguravanjem prikladnog upravljanja
- latiti se problema zagađenja okoliša, osobito zagađenja voda
- boriti se sa ekološkim ugrožavanjem izazvanim ne-nativnim invazivnim vrstama

Obnova ugroženih svojti

Iako je samo nekoliko vrsta izumrlo u Europi posljednjih godina, mogle su svojite izložene masovnoj redukciji populacija i rasprostranjenosti, što složene aktivnosti obnove prethodnog stanja čini izuzetno hitnima.

Potaknute CBD-om, neke su zemlje izradile planove obnove mnogih svojih ugroženih vrsta i provode ih u praksi. Neke zemlje imaju na raspolaganju i infrastrukturu za spas ugroženih biljaka, no ovakva je situacija prije izuzetak nego pravilo. Ključne sastavnice svakog programa obnove vrste trebaju uključiti razmaranje, istraživanje, praktične aktivnosti i predlaganje.

CBD naglašava «primarnost *in situ* očuvanja» za dugotrajnu održivost bioraznolikosti, no prepoznaje i važnu ulogu podrške koja dolazi od *ex situ* očuvanja. Ova potonja predstavlja osiguranje u slučaju nestanka na prirodnim staništima, osigurava materijal za postupke reintrodukcije, križanje i programe održive uporabe, isto kao i za obrazovanje i istraživanje. Uključene tehnike su rada banaka gena, *in-vitro* terenske banke gena, kao i banke polena.

Ustanove zadužene za koordinaciju *ex-situ* očuvanja su IPGRI, BGCI i IABG.

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- zaštititi *in-situ* 60% svjetskih ugroženih vrsta
- 60% ugroženih vrsta dostupno u *ex situ* zbirnkama, po mogućnosti unutar zemlje porijekla, i 10% od tog broja uključeno je u programe obnove i vraćanja u prijašnje stanje

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E11/ Pripremiti i provesti programe obnove prijašnjeg stanja za ugrožene bilje vrste, s prioritetom danim vrstama sadržanim u Bernskoj konvenciji (Appendix I) i Direktivi o staništima (Annex IIb)

E12/ Poduzeti učinkovite mjere *ex situ* zaštite svih europskih ugroženih biljaka i njihovih genetskih osnova u zemljama podrijetla unutar razumnog razdoblja

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
2.1	Nacionalni programi koji identificiraju i prate vrste koje ubrzano opadaju, a nisu na crvenim listama u 15 europskih zemalja, te vrste uključene u programe obnove prijašnjeg stanja ukoliko je prikladno		Nacionalni članovi Planta Europa, Euro+Med
2.2	Promovirati razvoj i primjenu programa obnove prijašnjeg stanja u odgovarajućim zemljama za 50 prioriternih biljaka unutar svih skupina, odabir treba odražavati europski crveni popis brzo opadajućih ali široko raspršenih vrsta (vidi Cilj br. 2.1)	Stranke Bernske konvencije	Euro+Med nacionalni članovi Planta Europa

	Do 2004: razvijen popis prioritetnih vrsta prikladnih za programe obnove prijašnjeg stanja		
2.3	Zastavni ¹⁶ projekti među-granične suradnje za obnovu prijašnjeg stanja najmanje 5 prioritetnih vrsta trebaju doseći stadij primjene	English Nature	
2.4	Uspostavljena banka spora za papratnjače Do 2004: razvijeni neophodni tehnički protokoli	RBG Edinburgh	RBG Kew
2.5	80% genetske raznolikosti od 50% regionalno ili nacionalno ugroženih vrsta pohranjeno je u banke gena (preioriteti prema stupnju ugroženosti) Do 2004: inventarizacija svojti koje su pohranjene u europskim zbirnama genetskog materijala i identifikacija nedostataka	ECP/GR EUFORGEN BGCI	IPGRI RBG Kew
2.6	Najmanje 12 vrsta mahovina donešeno je u ex situ zaštitu, a metodologija je promovirana na internacionalnoj razini	RBG Kew	
2.7	Priručnik sa smjernicama i praktičnim primjerima najbolje prakse za programe integrirane zaštite biljaka (in situ i ex situ) dostupni na webu	Federation de Conservatoire Botanique, France	IUCN SSC Planlife
2.8	Proizvedeni protokoli za ex situ zaštitu za sve skupine vaskularnih, kriptogamnih i vaskularnih biljaka, te gljiva	ECP/GR EUFORGEN BGCI	IPGRI

Ključna literatura:

- Council of Europe (1999) Action plan for *Cypripedium calceolus* in Europe (No. 100).
- Wyse Jackson, P. S. and Sutherland, L.A. (2000) International Agenda for Botanic Gardens in Conservation. Botanic Gardens Conservation International, U.K.

Obrnuti utjecaj intenzivne poljoprivrede i šumarstva

Poljoprivredna područja čine 60% kopnene površine Europe. Dokazano je da je suvremena poljoprivredna praksa štetna za prirodu općenito i osobito raznolikost biljaka s najvećim posljedicama u sjeverozapadnoj Europi. Na pojedinim mjestima, industrijska poljoprivreda je gotovo potpuno iskorijenila divlje vrste, a brojna rijetka staništa su uništena.

Uočen je spektakularna pad broja vrsta na poljoprivrednom zemljištu u cijeloj Europi. Međutim, manje intenzivno gospodarana područja, često s tradicionalnim poljoprivrednim tehnikama, imaju značajan pozitivni učinak na očuvanje biljaka.

Zakon o poljoprivredi EU-a, tzv. Union's Common Agricultural Policy (CAP) je glavni pokretački mehanizam, a utjecaj mu seže i izvan zemalja članica EU-a. Znatni su pritisci ka reformi CAP-a osobito obzirom na predstojeće povećanje EU-a. Reforma je još uvijek ograničavajuća, ali povećava mogućnosti uklapanja elemenata očuvanja raznolikosti biljaka u poljoprivrednu politiku. Veliki je izazov postići pomak postojećih subvencija s čiste produkcije na poljoprivrednu praksu koja je okolišno prikladna i osjetljiva.

Očuvanje ekonomski važnih biljaka

Genetska raznolikost usjeva i drugih korisnih biljaka osigurava osnovu za poboljšavanje poljoprivredne proizvodnje, te osigurava da korisne biljne vrste imaju dostatnu genetsku raznolikost kako bi mogle udovoljiti rastućim i promjenjivim ljudskim potrebama.

Europska flora sadrži divlje srodnike mnogih ekonomski značajnih biljaka, osobito povrća, drvenastog voća, vinove loze i žitarica. Ove biljke imaju bogat «divlji» genetski potencijal nativan u Europi, značajan kao izvor genetske varijabilnosti za križanje sa svojtima u prehrambenim usjevima. Također je visoka raznolikost šumskih vrsta važnih u šumarskoj industriji. Ova raznolikost tradicionalnih sorti i starih varijeteta danas je u velikoj mjeri umanjena zamjenom s modernim i genetski jednobraznim kultivarima.

Zakonodavstvo EU-a koje reducira broj komercijalno zanimljivih varijeteta pokazalo se kao vrlo štetno za očuvanje raznolikosti glavnih sorti povrća u uzgoju. Međutim, IPGRI i dva povezana europska programa (ECP/GR i EUFORGEN) trenutno procjenjuju genetsku raznolikost europskih divljih svojti ekonomski značajnih vrsta i razvijaju metode za njihovo očuvanje.

¹⁶ eng. flagship, prevedeno doslovno kao zastavni, tj. vodeći, najočitiji i najkarakterističniji primjeri nečega

Očuvanje biljnih genetskih potencijala također je propoznata kao međunarodno značajna stavka putem usvajanja tzv. Globalnog plana aktivnosti za očuvanje i održivu upotrebu biljnih genetskih potencijala za hranu i poljoprivredu (1996)¹⁷ od strane više od 150 zemalja. U studenome 2001. godine usvojen je Međunarodni ugovor o biljnim genetskim potencijalima, kako bi se osigurao okvir za očuvanje i izmjenu biljne germ plazme i razvoj odgovarajućih procedura.

Šumarstvo

Oko 46% Europe je pod šumama, s velikom većinom šumskih područja koja su gospodarena stoljećima, što je dovelo do jednobraznosti u starosti i strukturi. Udio šumskih područja znatno varira od zemlje do zemlje, a udio se šuma načelno povećava. Rubna područja se napuštaju i postupno pretvaraju u grmike i šume, te je nazočan rastući trend prema prirodnoj regeneraciji u tim područjima. Međutim, veliki dio šuma je posađen.

Posljednji izolirani fragmenti primarnih šumskih područja koja su preživjela u Europi, nalaze se većinom na Skandinavskom poluotoku i jugoistočnoj Europi. Ova su područja od izuzetnog značaja za biljke; istraživanja šuma u Estoniji su pokazala da prirodne, ne-gospodarene šume imaju i do pet puta više vrsta šumskih gljiva u odnosu na komercijalno uzgojene šume.

Izjava o šumarskim principima¹⁸ usvojena na Svjetskom samitu u Riu, naglasila je da šume sjeverne hemisfere trebaju biti gospodarene na održiv način. MCPFE¹⁹ je usvojio na Drugoj ministarskoj konferenciji (Helsinki 1993), između ostaloga, definiciju «održivog gospodarenja šumama» u Europi. U Lisabonu 1998 godine, na Trećoj je ministarskoj konferenciji podržan, između ostaloga, Pan-europski radni program o očuvanju i poboljšanju biološke i krajobrazne raznolikosti u šumskim ekosustavima²⁰, 1997-2000. MCPFE proces predvodi očuvanje i održivo gospodarenje šumama Europe.

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- najmanje 30% područja za poljoprivrednu proizvodnju upravljati na način suglasan sa zaštitom raznolikosti biljaka
- zaštititi 70% genetske raznolikosti usjeva i drugih glavnih socio-ekonomski značajnih biljnih vrsta, te održati pripadno znanje domicilnog stanovništva²¹

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E13/ Za članica EU-a nastaviti s reformom EU Common Agricultural Policy kao oblika podrške upravljanju poljoprivrednim zemljištem koja će zaustaviti i obrnuti proces opadanja diverziteta flore na širem području

E14/ Izvan zemalja članica EU-a i zemljama pristupnicama, izbjeći daljnje intenziviranje i osigurati pažljivo održavanje poljoprivrede koja ima «prijateljski» odnos s prirodom²²

Promjene u poljoprivredi koje pogoduju očuvanju flore su:

- preusmjeravanje novaca iz poticaja poljoprivredi ka upravljanju okolišem
- osigurati da se poticajna sredstva za proizvodnju koriste u skladu s okolišem
- reducirati uporabu herbicida od strane vlasnika zemljišta
- uvesti snažna i inovativna rješenja za tradicionalno gospodarena zemljišta koja su ugrožena zapuštanjem

¹⁷ eng. Global Plan of Action on the Conservation and Sustainable Use of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture

¹⁸ eng. The Statement of Forest Principles

¹⁹ eng. Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe,

²⁰ eng. Pan-European Work Programme on the Conservation and Enhancement of Biological and Landscape Diversity in Forest Ecosystems

²¹ eng. local and indigenous

²² eng. environment-friendly agriculture

- restaurirati prirodna staništa dolina rijeka uklanjanjem «kanaliziranih» dijelova i obnovom meandera i poplavnih livada
- obnova, i tamo gdje je to prikladno, ponovna uspostava staništa bogatih biljkama na područjima gdje je očuvanje bioraznolikosti sukladna s glavnom namjenom zemljišta (kao što su to rubovi prometnica i auto-cesta, nasipi željezničkih pruga, seoske zelene površine i obale rijeka)
- upotreba poljoprivredno-okolišnih planova za promociju poticaja namjenjenih vlasnicima zemljišta kako bi dopustili divlje svojte na rubovima polja
- povećati organsku poljoprivredu
- upotrijebiti poljoprivredno-okolišne mjere u botanički značajnim područjima
- povećati na nacionalnoj razini upotrebu onih aspekata reforme «Agenda 2000» koji favoriziraju okoliš, kao što su plaćanje površine zemljišta, poljoprivredno-okolišne mjere, politiku vezanu uz manje favorizirana područja

E15/ Bodriti snažnije uključivanje botaničara/zaštitara u kreiranju poljoprivredne politike

E16/ Proizvesti i implementirati integralni plan očuvanja biljnih genetskih resursa u Europi, divljih i kultiviranih biljaka

E17/ Nastaviti s revidiranjem nacionalne šumarske politike kao potpore daljnjoj implementaciji MCPFE obveza

E18/ Ključna šumarska praksa koja koristi očuvanju raznolikosti flore uključuje:

- nastavak trenda šumarskih agencija i tvrtki ka manje intenzivnom gospodarenju šumama
- tamo gdje je prikladno ostaviti područja bez sječe s ostavljenim uginulim stablima za osiguravanje uvijeta za rast gljiva
- u planovima uzgoja drveća, koristiti native vrste onoliko koliko je to moguće više
- osigurati da se pošumljavanje ne provodi na područjima od visokog botaničkog značaja
- osigurati učinkovitu naobrazbu i praćenje kadra koji upravlja šumama za provedbu principa i prakse održivog šumarstva
- osigurati metode upravljanja komercijalnim šumama u zaštićenim područjima metodama koje su osjetljive na bioraznolikost
- uklanjanje drveća na područjima gdje je pošumljavanje provedeno na područjima od visokog botaničkog značenja/zaštićenim područjima

E19/ osigurati zaštitu preostalim starim prirodnim šumama značajnim za zaštitu, kao i polu prirodnim šumama, kao što su područja koja nisu nikada potpuno posječena a bila su održivo gospodarena

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
2.9	Očuvanje biljaka ima koristi od Ruralnog razvojnog plana (uključujući poljoprivredno-okolišne planove) i drugih odgovarajućih upravljačkih i poticajnih mjera, promoviranih u svim europskim zemljama Do 2003: usporedna procjena na europskom nivou koristi i nedostataka u zaštiti biljaka od poljoprivredno-okolišnih planova Do 2003: razmotrena izvedivost razvoja učinkovitih indikatora	IUCN ERO	Nacionalni članovi Planta Europa, BirdLife International
2.10	Pokrenuti planovi upravljanja za najmanje pet ugroženih svojti, divljih srodnika vrsta u kulturi u najmanje jednom zaštićenom području u svakoj od pet ili više europskih zemalja Do 2003: dobive sredstva EU-a Do 2003: razvoj baze podataka dostupne webom o europskim divljim srođnicima svojti u kulturi Do 2003: razvoj metodologije za dizajniranje i primjenu planova upravljanja	ECP/GR EUFORGEN	IPGRI
2.11	80% genetske raznolikosti od 30% divljih srodnika svojti u kulturi i druge socio-ekonomke i etnobotanički značajne vrste pohranjene u banke gena Do 2004: dovršena inventarizacija i identificirani nedostaci	ECP/GR EUFORGEN	IPGRI, BGCI, RGB Kew

Ključna literatura:

- FAO Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture <<http://icppgr.ecoport.org/gpatoc.htm>>
- UNCED (1992) Report of the United Nations Conference on Environment and Development (Rio de Janeiro, 3-14 June 1992) Annex III Non-legally binding authoritative statement of principles for a global consensus on the management, conservation and sustainable development of all types of forests. (The Statement of Forest Principles)

Spriječiti uništavanje staništa i osigurati odgovarajuće upravljanje

Dok će ciljne aktivnosti za točno određene biljne vrste i skupine vrsta uvijek biti nepohodne, najbolji način očuvanja većine biljaka biti će očuvanje i upravljanje područjima na kojima rastu. Zaštićena područja, svih tipova i veličina, su srce bilo koje strategije očuvanja biljaka.

Program Područja značajna za biljke (IPA) može pomoći u određivanju najznačajnijih lokaliteta za biljke, te prema tome pružiti temelje za postupke zaštite. Očuvanje IPA će ovisiti o aktivnom upravljanju za potrebe očuvanja raznolikosti biljaka i vezanih ekoloških procesa, i unutar i izvan mreže zaštićenih područja.

Svaka europska zemlja ima sustav zaštićenih područja i njihovo proširenje se nastavlja, poduprto dogovorenim međunarodnim okvirima kao što su Ramsarska konvencija, Direktiva ostaništima i vrstama (vidi Prilog I). Ipak, geografska rasprostranjenost i biološka predstavljenost još uvijek je nejednolika – često pomaknuta prema planinskim područjima, a udaljena od nizinskih ekosustava gdje je ljudski utjecaj najsnažniji.

Program Parkovi za život²³ (IUCN, 1994) uspostavio je Pan-europsku strategiju za učinkovito i dobro upravljanje mrežom zaštićenih područja u Europi. Naglasak je stavljen na potrebu da se zaštićena područja integriraju u regionalne planove i uđu u političke preporuke za održivom uporabom prirodnih resursa.

Mnoge rijetke i ugrožene biljke i staništa su ograničena na izuzetno malena područja, osobito u snažno korištenim krajobrazima nizinskih dijelova Europe. Kao odgovor na ovaj problem, Regionalna uprava u Valenciji (Španjolska) postala je pionirska uprava u postavljanju legalnog statusa nove kategorije, tzv. mikrozervata. Ovaj je postupak bio tako uspješan, da je predloženo da se pristup usvoji i proširi po cijeloj Europi.

Mreža zaštićenih područja

U optimalnom slučaju zaštićena će područja biti povezana jedno s drugima, npr. koridorima, ili manjim među područjima²⁴ između glavnih područja²⁵. Za postizanje ovoga cilja mogu biti potrebne aktivnosti restauracije staništa. Ovi će postupci pomoći migraciji divljih svojti kao njihove prirodne reakcije na globalne klimatske promjene.

U Europi je koncept povezanosti proizišao iz Pan-europske ekološke mreže (PEEN)²⁶ (dio PEBLDS). Ministri iz 54 zemalja UN-ECE regije su podržali prijedlog da se PEEN realizira do 2005 godine²⁷. Provedba programa Natura 2000 i Smaragdne mreže (vidi Prilog I) u velikoj će mjeri pomoći provedbi PEEN-a.

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- efikasna zaštita najmanje 10% svake svjetske ekološke regije
- osigurana zaštita 50% svjetskih područja značajnih za raznolikost flore

²³ eng. Parks for Life

²⁴ eng. stepping stones

²⁵ eng. core areas

²⁶ eng. Pan-European Ecological Network (PEEN)

²⁷ op. prev. PEEN za središnju i istočnu Europu (uključujući Hrvatsku) priveden je kraju krajem 2006.

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E20/ U zemljama EU-a nastaviti s implementacijom i potpunom provedbom Direktive o staništima, s povećanim naglaskom na zaštiti biljnih vrsta iz Annexa II

E21/ U zemljama izvan EU-a nastaviti s implementacijom i potpunom provedbom Bernske konvencije; fokusirati se na uspostavu Smaragdne mreže (*) kao glavnog doprinosa PEEN-u (*)

E22/ Ohrabrivati povezivanje između onih uključenih u odabiru područja za Natura 2000 i Smaragdu mrežu i timova koji rade na identifikaciji područja značajnih za floru (IPA)

E23/ Ubrzati integraciju dostižuća Direktive o staništima u nacionalno zakonodavstvo tamo gdje to nije učinjeno

E24/ U odgovarajućem periodu razmotriti biljne vrste sadržane u Annexu II i staništa u Annexu I Direktive o staništima, osobito obzirom na uključivanje kriptogamnih biljaka

E25/ Razmotriti kako Ramsarska konvencija može poboljšati zaštitu močvarnih staništa i vodenih biljaka i potaknuti nacionalne vlade da koriste ovu mogućnost u korist raznolikosti biljaka

E26/ Provesti mjere očuvanja na IPA područjima koje nisu uključene u mrežu zaštićenih područja

E27/ Razmotriti preporuke u djelatnostima Parks for Life akcijskog plana u nacionalnim programima i politici

E28/ Promovirati u svakoj zemlji upotrebu cijelog spektra zaštićenih područja u IUCN kategorijama I-V

E29/ Kreirati više nacionalnih parkova u IUCN kategoriji II i unaprijediti zaštitu područja koja mogu postati IUCN kategorije II i V

E30/ Nastaviti provedbu Plants for Life za nova područja Svjetske baštine (*) u Europi osiguravajući uključivanju ključnih lokaliteta za biljke

E31/ Nastaviti s razvojem ekoloških koridora po Europi

E32/ Razmotriti set prirodnih lokaliteta za Alpsku regiju

E33/ Razmotriti uspostavu pristupa mikrozervata u zaštiti biljaka razvijenog od strane Generalitat Valenciana (regionalna vlada Valencije, Španjolska) od strane ostalih zemalja i regija i pomoći promociji koncepta mikro-rezervata u drugim dijelovima Europe

E34/ Aktivno pomagati upravljanje i zaštitu barem jednog područja s prirodnom ili poluprirodnom vegetacijom od botaničkog značenja od strane svakog botaničkog vrta

E35/ Nastaviti s naglašavanjem prikladnog upravljanja prirodnim rezervatima u svrhu očuvanja rijetkih biljaka i biljnih zajednica

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
2.12	Uključivanje svih odgovarajućih (koje ispunjavaju uvijete) vrsta navedenih u Bernskoj konvenciji u Direktivu o staništima i vrstama (i Smaragdu mrežu) s formalnom potporom najmanje triju nacionalnih vlada Do 2003: izrađen popis svih vrsta koje ispunjavaju uvijete Do 2004: kontaktirane države unutar rasprostranjenosti vrsta koje ispunjavaju uvijete	Stranke Bernske konvencije	Nacionalni članovi Planta Europa, WWF EPO/DCPO
2.13	Provedeno uključivanje svih relevantnih ugroženih vaskularnih biljaka (uključujući drveće), kriptogamnih biljaka i gljiva u odgovarajuće Anexe Bernske konvencije Do 2004: dovršeni setovi podataka za sve podesne kriptogamne biljke Do 2004: dovršeni setovi podataka za sve podesne vaskularne biljke i gljive	Plant Experts Group, Bernska konvencija	

2.14	Poduprijeti IPA za uključivanje u PEBLDS i nacionalne akcijske planove za bioraznolikost, poduprijeti IPA za podršku, informiranje i poticanje međunarodnih mreža zaštićenih područja (npr. Smaragdna, Natura 2000, PEEN, Ramsar i dr.)	Plantlife International	Vijeće Europe, nacionalni članovi Planta Europa
2.15	Iskonstruiran i pokrenuti programi za procjenu učinkovitosti upravljanja postojećim zaštićenim područjima na odabranim područjima Europe značajnim za biljke, distribuirane preporuke	IUCN WCPA	
2.16	Pregledane postojeće inicijative u popravljaju stanja raznolikosti divljih svojti u urbanim i do-urbanim područjima u najmanje pet zemalja	MAB-UNESCO Urban Gropu	
2.17	Planta Europa treba poduprijeti partnere u obrani ugroženih lokaliteta značajnih za zaštitu biljaka Do 2004: mehanizam (strategija na temelju pojedinačnih primjera) Do 2004: potaknuti relevantne procedure koje pomažu očuvanju ugroženih lokaliteta unutar mreže Planta Europa	Sekretarijat Planta Europa	Birdlife, WWF-EPO, Bernska konvencija, nacionalni članovi Planta Europa
2.18	Uspostavljeni praktični i operativni programi za mikro-rezervate u najmanje dva regionalna pilot područja Do 2004: koristi od programa mikro-rezervata distribuirani na ciljna pilotpodručja	Generalitat Valenciana	Nacionalni članovi Planta Europa

Ključna literatura:

- IUCN Commission on National Parks and Protected Areas (1994) Parks for Life: Action for Protected Areas in Europe, IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- De Klemm C. (1990) Wild Plant Conservation and the Law. IUCN Environmental Policy and Law Paper No.24. IUCN, The World Conservation Union. JANE SMART/PLANTLIFE

Adresirati zagađenje okoliša, uključujući i onečišćenje voda

Klimatske promjene izazvane čovjekom su u tijeku, a implikacija za biljke i planet su velike. Zemlja je već toplija 0.6°C, u odnosu na temperaturu od prije 100 godina. Emisija stakleničkih plinova narasla je iznad nivoa koji može biti uklonjen prirodnim sustavima (šume, humus i oceani).

Čakštaviše, ovi su sustavi već izloženi neposrednom ugrožavanju ljudskom aktivnošću. Za mnoge biljke njihov «klimatski prostor» će alternirati i praksa upravljanja im mora pomoći kako bi bila omogućena prirodna migracija i prilagodba na novonastale promjene.

Sve biljke trebaju hranjive tvari kako bi rasle i napredovale, no prekoračenje u količini hranjivih tvari izazvane umjetnim gnojenjem, kanalizacionim ispuštima, emisijama koje dolaze od prometa (npr.) mogu utjecati i na njihov opstanak i na širi okoliš. Ovaj fenomen «pretjeranog hranjenja» naziva se eutrofikacija i predstavlja ozbiljan problem u cijeloj Europi. Pojedine skupine biljaka, kakve su npr. vodene biljke ili lišajevi su osobito osjetljive. Europska direktiva o vodama²⁸ je potencijalno moćan alat koji može garantirati očuvanje dobre kvalitete voda slivnih područja u EU i pridruženim članicama.

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
2.19	Podržati/potaknuti nacionalne strategije o vodi u svim europskim zemljama tako da stave naglasak/prioritet na značaj visoke kvalitete vode za okoliš	Nacionalni članovi Planta Europa	
2.20	Podržati/potaknuti uspješan prijenos Direktive o vodama u nacionalno zakonodavstvo s uspostavljenim ekološki smislenim dugoročnim ciljevima za očuvanje kvalitete voda	Nacionalni članovi Planta Europa	

Ključna literatura:

- European Commission (2002) Water Framework Directive. Tap into it.
- European Commission (2002) Water Framework Directive. Water is Life. <http://europa.eu.int/comm/environment/water/water-framework>

²⁸ eng. Water Framework directive

- Harrison, P.A., et al. (eds.) (2001) Climate change and nature conservation in Britain and Ireland - Modelling natural resources responses to climate change (the MONARCH project). UKCIP Technical Report, Oxford. (and references therein)
- IPCC (2001) Climate change 2001: The Scientific Basis. Summary for Policy Makers. Shanghai draft (21/01/01), Intergovernmental Panel for Climate Change, Cambridge University Press, Cambridge.
- Duckworth, J., et al (in press) Junk Food for Plants: How Nutrient Pollution is Threatening Britain's Wild Flora. PLANTLIFE, London, UK

Boriti se protiv ekološkog ugrožavanja uzrokovano ne-nativnim invazivnim svojama

Širenje invazivnih stranih vrsta prepoznat je kao glavni uzročnik ugrožavanja raznolikosti flore, staništa i ekosustava, te stoga i proizvodnju hrane i zdravlje.

Na sjeverno atlantskom rubu Europe grmoliki *Rhododendron ponticum* ugrožava native šume hrasta; u sjevernoj i sjeveroistočnoj Europi *Crassula helmesii* i druge invazivne vodene biljke ugrožavaju floru često rijetkih vodenih staništa, a velika područja sredozemne obale su okupirane s vrstom *Carpobrotus edulis*.

IUCN je postavio jedan od osnovnih vodećih principa: prevencija introdukcije invazivnih vrsta je «najjeftiniji i najpoželjniji način kome treba dati najveći prioritet».

Putem Bernske konvencije i unutar okvira CBD-a Vijeće Europe razvija Europsku strategiju o invazivnim vrstama. Globalni program o invazivnim vrstama CBD-a sugerira mjere koje su potrebne za predviđanje, prevenciju i kontrolu problema invazivnih vrsta:

- poboljšati razumijevanje i svijesnost problema invazivnih vrsta u svih sektorima društva
- razviti odgovarajuće procjene rizičnosti unosa pojedinih vrsta i njihove puteve unosa
- razviti robusni zakonik provedbe mjera
- osigurati odgovarajući zakonske i institucionalne mehanizme

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- Djelatni planovi upravljanja za najmanje 100 glavnih invazivnih vrsta koje ugrožavaju biljke, biljne zajednice i pripadna staništa i ekosustave

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E36/ Razviti holistički institucionalni, politički i zakonski okvir za invazivne vrste

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
2.21	Suvremene podatke o europskim invazivnim vrstama učiniti dostupnim relevantnoj ciljnoj publici Do 2004: dovršeni nacionalni popisi invazivnih vrsta u najmanje 90% zemalja članica Planta Europa, popisi objavljeni prema potrebi Do 2004: svi relevantni podaci uključeni u web bazu podataka Globalnog programa za invazivne vrste Do 2006: objavljen popis stranih vrsta u Europi uključujući njihovu rasprostranjenost, te njihov negativan ekološki i ekonomski učinak Do 2006: objavljeni činjenični podaci i biologiji, uključujući podatke o mjerama kontrole za 100 najgorih invazivnih vrsta	IUCN Invasive Species Specialist Group	GISP, EU DGXII project Institute of Botany Průhonice
2.22	Uspostavljena insitucionalni, politički i zakonodavni okvir za kontrolu invazivnih vrsta u 25% europskih zemalja	IUCN Invasive Species Specialist Group	Vijeće Europe

Ključna literatura:

- McNeely, J.A. et al. (eds.) (2001). A Global Strategy on Invasive Alien Species. IUCN Gland, Switzerland, and Cambridge UK in collaboration with the Global Invasive Species Programme.

3. Održiva uporaba raznolikosti biljaka

Održiva upotreba bioraznolikosti jedan je od tri glavna cilja CBD-a, koji je međutim u Europi dobio manje pažnje nego u mnogim drugim regijama, gdje je opstanak ljudi u većoj mjeri ovisan o divljim vrstama.

Ipak, u Europi se divlje biljke s ekonomskom vrijednošću sabiru, npr. gljive za hranu, lukovice za trgovinu u hortikulturi, te biljke za medicinsku primjenu. Preko 2000 medicinskih i aromatskih biljnih svojiti predmetom je trgovine, od čega je 2/3 nativno u Europi. Procijenjeno je da se još uvijek oko 90% sabire na prirodnim staništima. Izuev ako biljka nije izrazito rijetka u prirodi, uzgoj je mnogo skuplji nego sabiranje. Procijenjeno je da se medicinski iskoristive i aromatske bilje na području Europe uzgajaju na površini od oko 70000 ha, te da se radi o 130-140 vrsta.

Prema podacima TRAFFIC International (iz 1996, 1998), zapadna Europa prolazi kroz renesansu sabiranja biljaka, s podvostručenjem uporabe medicinski iskoristivih biljaka svakih 10 godina. Sabiranje na prirodnim staništima ostaje izrazito istaknuto u Albaniji, Bugarskoj, Turskoj, Mađarskoj i Španjolskoj. Sabirači uglavnom pripadaju seoskom stanovništvu, a često su to žene i djeca kojima ovakva djelatnost osigurava dodatne prihode.

Za ustanovljavanje održivosti ovakvog sabiranja biljaka na prirodnim staništima potrebno je više informacija. Obzirom da u nekim dijelovima Europe postoje jasni znakovi pre-eksploatacije, potrebno je iznaći načine upravljanja ovim resursima. Zajednice koje koriste autohtonu floru često ima bogato i jedinstveno znanje o njima, te je i ovaj aspekt značajan za očuvanje.

Drugi značajan izvor je treset. Na cijeni od strane hortikulture industrije kao medij za rast mnogih biljaka, tresetišta su desetkovana tijekom proteklih trideset godina. Potrebni su široki naponi na razini Europe kako bi se reducirala naša ovisnost o tresetu, spasili najbolji primjeri tresetišta i investirati u alternative tresetu u hortikulturnoj trgovini.

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- Niti jedna vrsta divlje flore nije ugrožena međunarodnom trgovinom
- 30% produkata dobivenih od biljaka nastali su iz izvora kojima se gospodari na održiv način

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E37/ Razviti nacionalne programe praćenja stanja i kada je to nepohodno regulirati sabiranje i trgovinu biljkama i gljivama sabranim na prirodnim staništima s ciljem postizanja održivosti

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinoseća organizacija
3.1	Ustanovljena i podpomognuta najbolja praksa za zaštitu i održivu upotrebu medicinski iskoristivih biljaka (i drugih sociološki značajnih biljaka) odgovarajućim zakonodavcima Do 2004: dovršena analiza praktičnih primjera i drugih prikladnih podataka. Dovršena i podržana sinteza literature o najboljim pristupima u zaštiti i održivoj upotrebi korisnog bilja u Europi, te predstavljena odgovarajućim zakonodavcima	WWF, TRAFFIC	FFI, nacionalni članovi Planta Europa

Ključna literatura:

- Jenkins, M. and Oldfield, S. (1992) Wild Plants in Trade. TRAFFIC International, Cambridge, UK.
- Lange, D. (1998) Europe's Medicinal and Aromatic plants: their use, trade and conservation. A TRAFFIC Network report. TRAFFIC Europe, WWF.

4. Promoviranje obrazovanja i podizanje svijesnosti o raznolikosti biljaka

U mozaiku života koji biljkama daje temeljni značaj, potrebi očuvanja biljaka se daje premalo. Potrebni su ciljni programi za podizanje svijesti i obrazovanje kako bi se naglasio značaj i uloga biljaka u nastojanju da se promijeni ljudski stav i ponašanje.

Usprkos tome što većina međunarodnih rasprava danas, kao i u nacionalnim i regionalnim strategijama očuvanja, jasno naglašavaju općeniti značaj obrazovanja o okolišu za potrebe odgajanja i poticanja stanovništva odgovornog prema okolišu, više se pažnje treba posvetiti posebnom značaju divljih biljaka u svim vezanim temama.

Podizanje svijesti o temama vezanim uz raznolikost biljaka uglavnom ima za cilj privlačenje pažnje ključnih skupina koje imaju potencijala i snage da utječu na rezultate. Obrazovanje čini niz postupaka koji mogu obavještavati, motivirati i osnažiti ljude da podrže očuvanje biljaka, ne samo na način da se promijeni životni stil, nego i na način rada institucija, poslovnog sektora i vlade.

Podizanje svijesti samo po sebi nije dovoljno. Voditi će u očuvanje samo ako se interes pretvori u konkretnu aktivnost. Obrazovni su programi stoga nužni kako bi se utjecalo na formalne sadržaje škola i sveučilišta, na način na koji djeluju nacionalni parkovi, muzeji i botanički vrtovi. Unutar europske zajednice koja radi na očuvanju biljaka, položaj botaničkih vrtova je izrazito povoljan u smislu poticanja obrazovanja i podizanja svijesti.

U idealnom slučaju, strategija komunikacije, obrazovanja i podizanja svijesti trebala bi biti razvijena za mnoge ciljeve Europske strategije očuvanja biljaka, obzirom da je podizanje svijesti zajednička poveznica svih. Očito je, međutim, da će veća sredstva biti potrebna kako bi se institucije osposobile za provedbu ovog značajnog posla.

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- Uklopljen značaj raznolikosti biljaka i potreba očuvanja u programima komunikacije, obrazovanja i podizanja razine svijesti

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E38/ Poduprijeti programe obrazovanja i podizanja razine svijesti u botaničkim institucijama a na temama očuvanja biljaka (npr. programi botaničkih vrtova i prirodoslovnih muzeja)

E39/ Osigurati savjete i podržati neposrednu povezanost s onima koji upravljaju tлом u svrhu pomaganja u redukciji štete na divljim vrstama (npr. minimaliziranje upotrebe herbicida)

E40/ Poduprijeti inicijativu ohrabririvanja javnosti u poštivanju raznolikosti divljih vrsta i razumijevanju okolišne cijene «suburbanizacije» ruralnih područja

E41/ Naglašavati uznačaj uzoraka lokalne genetske varijabilnosti za zaštitu biljaka, te restauraciju staništa i krajobraza

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
4.1	Zajedničko javno predstavljanje jasnog primjera zaštite divljih svojti od strane članova Planta Europa Do 2004: predstavljanje zamisli Do 2004: pripremljeni podaci o 10 prioriternih sadržaja Do 2004: osuđenjeni i objavljeni podaci o zaštiti 50 ugroženih i brzo opadajućih vrsta za Vijeće Europe (vidi cilj 2.2)	Vijeće Europe	Nacionalni članovi Planta Europa
4.2	Proizvedena izvješća zajedno s preporukama za daljnji razvoj, o trenutnom statusu zaštite biljaka u nacionalnim planovima (i nižim i višim) za sve europske zemlje	Botanički vrtovi europskog konzorcija (BGCI i IABG)	IUCN Skupina za obrazovanje, Vijeće Europe
4.3	Podržati mrežu suradnika na zaštiti biljaka na temi kako planirati i upravljati komunikacijom s ciljnim skupinama, uključujući obrazovanje i službu	IUCN CEC	

Ključna literatura:

- Cheney, J. et al. (eds.) (2000) Action Plan for Botanic Gardens in the European Union. National Botanic Garden of Belgium for BCGI. Universa, Wetteren

5. Gradnja kapaciteta za očuvanje raznolikosti biljaka

Mjere očuvanja biljaka ovisne su o sposobnosti nadležnih da ih provedu. Ove su sposobnosti i ograničene i nejednolike u botaničkom svijetu.

Očuvanje biljaka zathjeva angažman ljudi sa širokim rasponom vještina i znanja: iz taksonomije, terenske botanike, ekologije, etnobotanike, prava, promidžbe i drugih područja. Premda veliki broj ljudi indirektno podržava i pomaže u očuvanju biljaka, mali je broj onih kojima je to posao. Na sreću, Europa ima dugu tradiciju prirodnjaka amatera, koji su redovito članovi botaničkih udruga, te koji mogu poduprijeti i dopuniti rad profesionalaca. Npr. 250 «čuvara flore» u Švedskoj pomoglo je da se zaštiti 150 vrsta na 1300 lokaliteta. Ovaj se potencija treba njegovati razvijati, a nužna je procjena europskih stvarnih kapaciteta.

Svega nekoliko sveučilišt danas ima tradicionalne botaničke zavode u kojima se podučavaju taksonomske vještine i znanja – stoga je manjak taksonomske ekspertize ozbiljan problem. U zemljama koje su do nedavno bile u sastavu komunističkog bloka česta velika botanička infrastruktura i dobra podrška konvencionalnoj botanici, danas je oziljno oslabljena nedostatkom resursa i sredstava. Taksonomski kadar je ostario, infrastruktura je siromašna, a obrazovanje je zanemareno. Ironična je situacija da u isto vrijeme kada svi prepoznaju vitalnu ulogu očuvanja bioraznolikosti, dolazi do nestanka znanja vezanog uz identifikaciju i klasifikaciju biljaka i životinja, bez kojeg očuvanja nema. Ovaj je problem nazvan «taksonomska zapreka»²⁹ i na njega je upućeno u sklopu CBD-a u obliku Globalne taksonomske inicijative³⁰.

Plantlife, dobrotovorna udruga za očuvanje biljaka UK-a, jedna je od udruga stvorenih ciljno za očuvanje biljaka. Učinkovita provedba Europske strategije očuvanja biljaka će ovisiti o razvoju odgovarajuće organizacijske infrastrukture kako bi se obrazovani ljudi radili u adekvatnim uvjetima.

Financiranje je slabost očuvanja biljaka zahvaljujući nedostatku svijesti o njegovom značaju, a sredstva su osobito ograničena za međunarodnu suradnju. Za provedbu koordinirane i učinkovite strategije očuvanja biljaka u Europi, gdje se nacije sve više slažu oko potrebe multi-lateralne suradnje, potrebna su značajna dodatna sredstva, a postojeća trebaju biti bolje usmjerena.

Globalna strategija očuvanja biljaka – ciljevi usvojeni od strane CBD-a COP 6:

- Povećati broj osoba koje su obrazovane s adekvatnim znanjima u zaštiti biljaka, obzirom na nacionalne potrebe nužne za ostvarivanje ciljeva ove strategije
- Uspostaviti i ojačati mrežu djelatnosti u zaštiti biljaka na nacionalnoj, regionalnoj i internacionalnoj razini

Sugerirane dugoročne europske aktivnosti:

E42/ Procjeniti, u svakoj zemlji posebno, kapacitete nužne u zaštiti biljaka, uključiti detalje o: taksonomima, terenskim botaničarima, ekolozima, etnobotaničarima, praktičnim djelatnicima u zaštiti, sjemenskim biolozima, hortikulturnim djelatnicima, biljnim genetičarima, pravnicima i aktivistima u zaštiti, te pravnicima za područje okoliša

E43/ Izraditi uvid u botanički ekspertizu službenih agencija (vladinih i nevladinih) koje doprinose zaštiti biljaka u svakoj zemlji

E44/ Upotrijebiti procjenu za promociju suradnje i podjelu ekspertiza između zemalja i u traženju sredstava

E45/ Obnoviti napore za osiguravanje sredstava i institucionalnu potporu za održavanje temeljnih taksonoma i taksonomskih ustanova u svakoj zemlji

²⁹ eng. taxonomic impediment

³⁰ eng. Global Taxonomy Initiative (GTI)

E46/ Razviti ulogu za svaki botanički vrt u zaštiti biljaka u suradnji i uz potporu odgovarajućih agencija i NVO-a koje djeluju na području očuvanja biljaka

E47/ Primjeniti Akcijski plan za botaničke vrtove EU-a, pripređenog od strane GGCI/IABG-a – konzorcija europskih botaničkih vrtova (podržati rad europskih botaničkih vrtova u proširenju ovog pristupa u ostalim dijelovima Europe)

E48/ Razmotriti u svakoj zemlji koja nema NVO za zaštitu biljaka da li bi uspostava iste bila prikladna, kao jeftin i efikasan mehanizam za rad u zaštiti financiran iz državnog proračuna i/ili utjecajnu snagu

E49/ Osigurati financijska sredstva i potporu tijelima zaštite u Europi (vladinim i nevladinim) kako bi se aktivno uključile u rad Planta Europa mreže

E50/ Osigurati više sredstava za zaštitu biljaka, nacionalno i internacionalno, uključujući:

- razvojem inovativnog pristupa financiranju
- povećanjem donacija od vladinih i internacionalnih tijela za botaniku i zaštitu biljaka
- poticati daljnje povećanje LIFE regulative u korist očuvanja biljaka
- poticati EU da osigura više pomoći od EU i zemalja članica za gradnju kapaciteta u središnjoj i istočnoj Europi (npr. uporabom PHARE i TACIS mehanizama)

Ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka

Br.	Cilj	Vodeća organizacija(e)	Doprinosuća organizacija
5.1	Povećati za 25% broj zaposlenih taksonoma za potporu zaštiti biljaka u svakoj Europskoj državi Do 2004: procjena i izrada izvještaja o mogućnostima taksonomskih ekspertiza u Europi Do 2005: promovirati potrebe nacionalnih vlada i odgovarajućih ustanova		Nacionalni članovi Planta Europa
5.2	Uspostavljena aktivna suradnja unutar mreža specijalista na poslovima upravljanja područjima kako bi se potaknulo obrazovanje vlasnika zemljišta na lokalitetima značajnim za biljke		IUCN WCPA, sekretarijat Planta Europa
5.3	Svi ciljevi Europske strategije očuvanja biljaka poduprti su odgovarajućim istraživanjima Do 2003: odrediti potrebe istraživanja za svaki cilj Do 2003: predstaviti Strategiju istraživačkim tijelima Do 2004: pronaći/locirati partnere u istraživanju Do 2004: prema potrebi izraditi memorandum o razumijevanju	Sve vodeće organizacije	Nacionalni članovi Planta Europa
5.4	Povećati za 25% broj volontera sabirača podataka («amatera prirodnjaka») za sve skupine biljaka Do 2004: procijeniti trenutni doprinos amatera u sabiranju podataka Do 2004: poticati uključivanje u krojenju nacionalnih projekata očuvanja biljaka	Nacionalni članovi Planta Europa	
5.5	Poboljšana komunikacija i razmjena informacija između znanstvenika i djelatnika u zaštiti biljaka Do 2004: razvijen i održavan imenik specijalista vezanih uz europsku floru Do 2004: razvijena i održavana baza podataka o projektima i pojedinačnim studijama očuvanja biljaka Do 2004: uspostavljen sustav podataka i razmjene informacija za zaštitu biljaka Europe, te uspostavljena mreža Planta Europa	Sekretarijat Planta Europa	Nacionalni članovi Planta Europa
5.6	Poboljšani kapaciteti Planta Europa kako bi postigla učinkovitu zaštitu biljaka Do 2002: uspostavljena mreža «focal point» u 75% europskih država Do 2004: uspostavljena mreža «focal point» u svim državama Do 2004: dovršena procjena kapaciteta i identificirani nedostaci u svakoj državi Do 2007: omogućiti zajedničke projekte koji prelaze 1 milijun eura	Sekretarijat Planta Europa	Nacionalni članovi Planta Europa
5.7	Počevši od 2002, ključne poruke zaštite distribuirane su članovima Planta Europa	Sekretarijat Planta Europa	Nacionalni članovi Planta Europa
5.8	Europska strategija očuvanja biljaka uključena je unutar Globalne strategije očuvanja biljaka CBD-a Do 2002: uspješno lobirana CBD COP 6 Do 2004: zajednički pristup u razvoju i implementaciji Globalne strategije očuvanja biljaka dogovorena je s ključnim međunarodnim mrežama (npr. Ramsar, IUCN, Euro-MAB UNESCO, Vijeće Europe, FAO, IPGRI)	Sekretarijat Planta Europa	Nacionalni članovi Planta Europa

Ključna literatura:

- American Museum of Natural History (1999). The Global Taxonomy Initiative: Using Systematic Inventories to Meet Country and Regional Needs. New York: Center for Biodiversity and Conservation, American Museum of Natural History (findings of the DIVERSITAS/Systematics Agenda 2000 International Workshop September 17-18, 1998).
- CBD website (<http://www.biodiv.org>) The Global Taxonomy Initiative.

Prilozi

Prilog 1. Politički i zakonski okviri u zaštiti biljaka

Globalna razina³¹

- Konvencija o biološkoj raznolikosti (CBD) (<http://www.biodiv.org/default.shtml>)
- Globalni akcijski plan za zaštitu i održivu upotrebu biljnih genetskih resursa za hranu i poljoprivredu (<http://www.fao.org/ag/>)
- Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim divljim vrstama flore i faune (CITES) (<http://www.cites.org/>)
- Konvencija o svjetskoj baštini 1972 (<http://www.unesco.org>)
- Konvencija o močvarnim staništima od međunarodnog značaja 1971 (<http://ramsar.org/>)
- UNESCO program Čovjek i biosfera (MAB 1970-te) (<http://www.unesco.org/mab/>)

Europska razina

- Konvencija o zaštiti europske flore i faune i prirodnih staništa 1982 (poznata kao Bernska konvencija) (<http://www.ecnc.nl/>)
- Smaragdna mreža (<http://www.coe.int/>)
- Direktiva o staništima i vrstama (EC Directive 92/43/EEC) (http://ec.europa.eu/environment/nature/nature_conservation/eu_nature_legislation/habitats_directive/index_en.htm)
- Pan-europska strategija o biološkoj i krajobraznoj raznolikosti (PEBLDS, 1995) (<http://www.strategyguide.org/>)
- Strategija o bioraznolikosti europske zajednice (http://biodiversity-chm.eea.europa.eu/convention/cbd_ec/F1067953781/1089725249)

³¹ Op. prev.: djelomično prevedeno. Kratki opisi inicijativa su izostavljeni, a dane su poveznice na originalne dokumente.

Prilog 2. Radni principi Planta Europa

Nije prevedeno. Izvorni tekst:

Ways of working

The Network should:

- be built on what already exists, especially existing organisations and networks.
- be task oriented with minimum bureaucracy.
- form a genuine partnership within the spirit of these guidelines.
- include a fair geographical representation wherever possible.
- be built on the principles of mutual support and the sharing of expertise for the common good.

Specific tasks to be implemented by network members will be determined by Planta Europa resolutions passed at the conferences. In general these should result in:

- a set of commonly agreed tasks designed to build the capacity of the network to achieve its mission.
- promotion of plant conservation at a European level.
- promoting the European Plant Conservation Strategy and its implementation.

Definitions and principles

In the implementation of the European Plant Conservation Strategy, the following definitions and principles apply:

- Wild plant diversity is deemed to encompass diversity amongst plant taxa, as well as diversity in terms of vegetation (including plant associations), habitats and cultural landscapes, where these are of value to plant conservation.
- Wild plants include all native (or long established and non-invasive non-native) seed bearing plants, ferns, mosses, liverworts, lichens, fungi and algae.
- Europe is taken to include all member states of the Council of Europe, Belarus, Bosnia-Herzegovina and the Federal Republic of Yugoslavia.
- European biogeographic regions are those recognised under the EU Habitats and Species Directive and its extension to Pan-Europe, as adopted by the Standing Committee to the Bern Convention for use in the Emerald Network (i.e. Alpine, Anatolian, Arctic, Atlantic, Black Sea, Boreal, Continental, Macaronesian, Pannonian, Steppic and Mediterranean).
- The European Strategy will be implemented according to the principles of the Ecosystem Approach of the CBD.
- Most recent IUCN red list criteria should be used for all national and regional red lists.
- Red lists should be compiled as part of, and drawing on, full status lists.
- All recovery plans should include specific measures for appropriate research, advice, practical action, monitoring and partnerships.
- Lead organisations are responsible for leading the implementation of targets in partnership with other relevant organisations.
- Lead organisations should nominate a lead person as a contact for the Planta Europa Secretariat.
- Planta Europa Secretariat will report to the network on progress with implementation of the Strategy.
- All activities designed to support implementation of the Strategy should acknowledge Planta Europa and use the Planta Europa logo in any publications or other outputs produced.

Financial considerations

In the spirit of partnership as set out above the following financial considerations will apply:

- Any designated lead organisation may raise resources in the name of Planta Europa provided that they have informed the Secretariat of their intent and furnished the Secretariat with a copy of the proposal and its target audiences.
- If possible the lead organisations should fairly cost any anticipated support from the Secretariat in such proposals.
- The Secretariat will endeavour to keep a register of all such proposals and targets to promote co-ordination.
- The Secretariat will also, in the name of Planta Europa, endeavour to raise support for the tasks and the maintenance of Planta Europa itself.

Prilog 3. Tumač kratica

- AOPK CR Agency for Nature Conservation and Landscape Protection of the Czech Republic
- BGCI Botanic Gardens Conservation International
- BRC Biological Records Centre (CEH, Monks Wood, UK)
- CBD Convention on Biological Diversity/Biodiversity Convention
- CoE Council of Europe
- CEH Centre for Ecology and Hydrology, UK
- DCPO WWF Danube Carpathian Programme
- DfID Department for International Development, UK
- DHKD Society for the Protection of Nature (Turkey)
- EEA European Environment Agency
- EBMI-F European Biodiversity Monitoring and Indicator Framework
- ECCB European Committee for the Conservation of Bryophytes
- ECCF European Council for the Conservation of Fungi
- ECNC European Centre for Nature Conservation
- ECP/GR European Cooperative Programme for Crop Genetic Resources Networks
- EFNCP European Forum on Nature Conservation and Pastoralism
- EIONET European Information and Observation Network
- ETC/NPB European Topic Centre on Nature Protection and Biodiversity (France)
- EU European Union EUFORGEN European Forest Genetic Resources Programme
- EUNIS European Nature Information System
- EURO+MED Euro+Med Plantbase
- EUROPLANT European Plant Specialist Group of IUCN-SSC
- FAO Food and Agriculture Organisation
- FFI Fauna and Flora International
- FoE Friends of the Earth
- FSC Forest Stewardship Council
- GEF Global Environment Facility
- GISP Global Invasive Species Programme (IUCN)
- GTI Global Taxonomy Initiative of the Convention on Biological Diversity
- IABG International Association of Botanic Gardens
- IAL International Association of Lichenology
- IIED International Institute for Environment and Development
- IOPI International Organisation for Plant Information
- IPGRI International Plant Genetic Resources Institute
- ISTE University of Istanbul Department of Pharmaceutical Botany
- IUCN International Union for Conservation of Natural Resources (The World Conservation Union)
- IUCN CEC IUCN Commission on Education and Communication
- IUCN ERO IUCN European Regional Office
- JNCC Joint Nature Conservation Committee
- MAB Man and the Biosphere Programme
- MCPFE Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe
- MSC Marine Stewardship Council
- NHM Natural History Museum, UK
- OPTIMA Organization of Phyto-taxonomical Investigation of the Mediterranean Area
- PEBLDS Pan European Biological and Landscape Diversity Strategy
- PEEN Pan European Ecological Network
- RDB() Red Data Book (followed by country)
- RBG Royal Botanic Gardens, Kew, UK
- RBGE Royal Botanic Gardens Edinburgh, UK
- RSPB Royal Society for the Protection of Birds, UK
- SLU Swedish University of Agricultural Sciences
- SSC Species Survival Commission (of IUCN)
- TRAFFIC Trade Records Analysis of Flora and Fauna in Commerce
- UN-ECE UN Economic Commission for Europe
- UNEP United Nations Environment Programme

- UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
- VIM Verlag fur Interactiv Medium
- WCMC World Conservation Monitoring Centre (UNEP)
- WCPA World Commission on Protected Areas (of IUCN)
- WRI World Resources Institute
- WSL Swiss Federal Research Institute
- WWF World Wide Fund for Nature
- WWF-EPO World Wide Fund for Nature - European Policy Office